

7. Цьогоріч Львівщину відвідало на 18% більше туристів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vgołos.com.ua/turizm/news/1460.html>

8. Экономические итоги Евро-2012: Украина пока в минусе [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://2012.sport.ua/news/160498>

Анотація

В сучасних умовах питання розвитку туристичного бізнесу є дуже важливим. Саме тому висвітлено основні наслідки проведення Євро-2012 для розвитку туристичного бізнесу Львівської області та обґрунтовані заходи, спрямовані на підвищення ефективності використання цих наслідків. Проаналізовано основні витрати на організацію чемпіонату в області, зокрема здійснено порівняння витрат по містах, що проводили чемпіонат в Україні. Для того, щоб відобразити вплив чемпіонату на готельну сферу проаналізовано фінансові показники окремого готелю. Розглянуто досвід країн, що в минулому приймали в себе чемпіонат. Виокремлено основні проблеми, що суттєво гальмували модернізацію економічного комплексу Львівської області в процесі підготовки до Євро-2012.

Ключові слова: туристичний бізнес, туристична індустрія; туристична інфраструктура; інвестиційні потоки; регіональна економіка; інвестиційна привабливість.

Аннотация

В современных условиях вопросы развития туристического бизнеса очень важно. Именно поэтому освещены основные последствия Евро-2012 для развития туристического бизнеса Львовской области и обоснованы меры, направленные на повышение эффективности использования этих последствий. Проанализированы основные затраты на организацию чемпионата в области, в частности проведено сравнение затрат по городам, проводившие чемпионат в Украине. Для того, чтобы отразить влияние чемпионата на гостиничную сферу проанализированы финансовые показатели отдельного отеля. Рассмотрен опыт стран в прошлом принимали у себя чемпионат. Выделены основные проблемы, существенно тормозили модернизацию экономического комплекса Львовской области в процессе подготовки к Евро-2012.

Ключевые слова и понятия: туристическая индустрия; туристическая инфраструктура; инвестиционные потоки; региональная экономика; инвестиционная привлекательность.

Abstract

In today's issue of tourism is very important. Therefore highlights the main implications of Euro 2012 for the development of tourism in Lviv region and reasonable measures designed to increase the efficiency of these effects. The basic cost of organizing the championship in the region, including comparison of costs to cities that held the championship in Ukraine. In order to reflect the impact of the championship on the hotel industry analyzes the financial performance of a particular property. Consider the experience of countries that in the past took a championship. Singled out the main problems that significantly impeded the modernization of the economic complex of Lviv region in preparation for Euro 2012.

Key words: tourism industry, tourism infrastructure, investment flows, regional economics, investment attraction.

УДК 330.142.211:332.1

Андел І.В.,
к.е.н., с.н.с. відділу розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій,
Інститут регіональних досліджень НАН України (м. Львів)

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ

Постановка проблеми. У сучасних умовах проблема ефективного використання основного капіталу регіону визначається процесами реформування вітчизняної економіки. Особливо актуальною ця проблема є у виробничій сфері, тому що тривалий час у процесі ринкових перетворень економіки виробничої сфери питанням відтворення основного капіталу приділялось недостатньо уваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам використання основного капіталу, вибору способів підвищення ефективності його використання присвятили свої праці А. Сміт, Д. Рікардо, Ж. Сей, К. Маркс, А. Маршалл, А. Картер та інші вчені-економісти. Сучасні аспекти досліджень поставленої проблеми висвітлені в працях Д. Норта, Й. Шумпетера, М. Кондратьєва, Р. Коуза, Н. Нельсона, С. Вінтера, О. Тоффлера, Г. Хакена, Г. Менша, І. Пригожина, П. Нійкампа, Л. Абалкіна, Д. Львова, С. Глазьева та інших авторів. Віддаючи належне розробкам вітчизняних та

зарубіжних вчених, слід зазначити, що й надалі залишається чимало невирішених проблем, котрі вимагають поглибленого дослідження і вироблення методичних підходів, зокрема відносно дослідження процесів модернізації основного капіталу.

Постановка завдання. Мета статті полягає у виборі показників для виявлення напрямків змін основних засобів загалом та за їх структурою за класифікаційними групами у виробничій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Капітал первісно означав «голове майно». Класичне теоретичне поняття капіталу дав К. Маркс, який писав: «Капітал – це рух, процес кругообігу, який проходить різні стадії і сам, у свою чергу, включає у собі три різні форми процесу кругообігу. Тому капітал можна зрозуміти лише як рух, а не як річ, яка перебуває у спокої» [1, с. 121], С. Фішер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі пишуть [2, с. 322]: «Фізичний капітал представляє собою запас вироблених товарів, що приймають участь у виробництві товарів та послуг»; «інвестиції мають місце у тому випадку, якщо частина поточного виробництва використовується для збільшення основних засобів». К. Макконелл і С. Брю дають наступне визначення: «...капітал охоплює всі вироблені засоби виробництва: інструменти, машини, обладнання, фабрично-заводські, складські, транспортні засоби і збутову мережу, використовувані як у виробництві товарів і послуг, так і в доставленні їх до кінцевого споживача» [3, с. 23].

Суттєвим елементом основного капіталу є основні засоби – частина майна, використовуваного в якості засобів праці у процесі виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг або для управління організацією протягом періоду, що перевищує 12 місяців. Підвищення ефективності процесу відтворення і використання основного капіталу у виробничій сфері прямо залежить від правильного вибору напрямків модернізації, що неможливо без створення відповідного аналітичного забезпечення, яке дозволить формувати інформацію з врахуванням інтересів користувачів. Модернізація основного капіталу охоплює проведення таких заходів як оновлення, ремонт основних засобів з метою зниження зносу, впровадження нових технологій, що має на меті зростання ефективності виробництва [4, с. 12; 5, с. 6]. Модернізація підвищує активну частку виробничих фондів, зумовлює підвищення продуктивності праці, дає змогу уникнути матеріального і фізичного зношування обладнання.

Ефективна, результативна політика щодо відновлення основних засобів вимагає залучення фінансових засобів підприємств, а також бюджетних витрат. На думку західних економістів, процеси відтворення пов'язані з раціональним управлінням, наявністю симетрії між відтворенням і ліквідацією основних засобів [6, с. 35; 7, с. 4]. Управління цим процесом є нелегким з огляду на використання застарілих основних засобів низької здатності, що обмежує ефективність системи основних засобів у виробничій сфері регіону. Згідно з думкою західних економістів, на рішення щодо заміни певного основного засобу має впливати не тільки величина фізичного і морального зносу, але і його здатність до ефективного функціонування. Підставою вибору заміни має бути економічне обґрунтування, яке стосується ефективного управління основними засобами [6, с. 41; 8, с. 143; 9, с. 100].

Згідно з попередньо сказаним, аналіз змін основних засобів у виробничій сфері регіону, видах економічної діяльності виробничої сфери виконаємо за абсолютними показниками за обраний період часу (табл. 1).

На основі аналізу показників табл. 1 можна простежити зміни величини вартості основних засобів виробничої сфери регіону (видів економічної діяльності виробничої сфери), величини вартості активної і пасивної частин основних засобів за абсолютними значеннями, їх стану, руху. Можна також простежити причини змін величини вартості основних засобів, до яких відносяться величина ліквідації основних засобів, величина оновлення основних засобів. Також можна проаналізувати який вплив мали зміни активної, пасивної частин на основні засоби в цілому, порівняти приріст оновлення активної, пасивної частин, наскільки оновлення основних засобів випереджувало їх ліквідацію, чи змінювались частки активної, пасивної частини основних засобів за досліджуваний період часу. Також важливо порівняти витрати на капітальний ремонт та інвестиції у основний капітал, це показує якість оновлених основних засобів, вплив їх оновлення на зменшення цих витрат.

Дослідження розвитку основних засобів, їх модернізації вимагає також порівняння темпів зміни окремих показників динаміки і руху основних засобів, їх активної і пасивної частин, що висвітлені у табл. 1. На основі темпів зміни окремих показників динаміки і руху основного капіталу можна виявляти переважання динаміки показників інвестицій, величини оновлення, величини ліквідації, переважання темпів одних показників над іншими. Аналізуючи темпові показники, можна виявляти переважання показників динаміки активної частини основних засобів над пасивною, і чи відбувалось це за рахунок перевищення показників динаміки оновлення над показниками динаміки ліквідації.

Динамізацію модернізаційних процесів основних засобів у виробничій сфері регіону можна аналізувати на основі середньорічних темпів зростання. Оціночний критерій показує наскільки прискорюється (сповільнюється) темп зростання основних засобів, а також за структурою, активною і пасивною частинами основних фондів. За даними середньорічних темпів зростання можна відстежувати прискорення (сповільнення) темпів зростання основних засобів загалом, їх активної і пасивної частин, виявляти причини цього. Причиною можуть бути темпи зростання (сповільнення) оновлення активної частини (машин і обладнання, чи транспорту), рівність темпів зростання ліквідації основних засобів з темпами зростання їх оновлення, або більша швидкість темпів оновлення.

Класифікаційна група структури основних засобів «машини і обладнання» може мати комплементарні зв'язки з класифікаційною групою транспортних засобів, ці зв'язки підтверджуються подібністю темпів зростання обох груп, або швидшими темпами зростання другої групи. Згідно думки західних економістів, забезпечення темпу кругообігу капіталу, що гарантує його модернізацію і інноваційність, достатню для досягнення вищого рівня конкуренції, вимагає досягнення рівня інвестицій на рівні 27-30% [6, с. 56].

Таблиця 1

**Стан і рух основних засобів, їх активної, пасивної частин
у виробничій сфері регіону, тис. грн.**

Основні засоби загалом	
Показники	
Основні засоби	Основні засоби за первісною вартістю
Стан основних засобів	Фондомісткість, характеризує забезпеченість підприємства основними засобами, відношення балансової вартості основних засобів до вартості виробленої продукції
	Фондоозброєність, показує величину основних засобів на одного працівника, відношення балансової вартості основних засобів до середньооблікової чисельності працівників
	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства, відображає питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства
	Коефіцієнт зносу основних засобів – відношення суми нарахованого зносу основних засобів до балансової вартості основних засобів
	Коефіцієнт придатності основних засобів – зменшення одиниці на величину коефіцієнту зносу основних засобів, коефіцієнт придатності показує, яка частина основних засобів придатна для експлуатації в процесі господарської діяльності
Інвестиційна діяльність	Інвестиції в основний капітал
	Інвестиції в основний капітал як частка доходів підприємств, свідчить про прогнозовану зміну зростання прибутків підприємств
	Відношення обсягу інвестицій до вартості основних засобів, свідчить про інвестиційну безпеку
Рух основних засобів	Вартість нових основних засобів
	Приріст вартості нових основних засобів
	Вартість ліквідованих основних засобів
	Приріст вартості ліквідованих основних засобів
	Коефіцієнт оновлення основних засобів – відношення вартості нових основних засобів до вартості основних засобів на кінець періоду
	Коефіцієнт ліквідації основних засобів – відношення вартості ліквідованих основних засобів до вартості основних засобів на початок періоду
	Відношення коефіцієнта оновлення основних засобів до коефіцієнта ліквідації основних засобів, показує інтенсивність оновлення основних засобів
Капітальний ремонт основних засобів	Витрати на капітальний ремонт основних засобів
	Відношення витрат на капітальний ремонт основних засобів до обсягу інвестицій, показує доцільність інвестування
Активна частина основних засобів	
Досліджується за тими ж показниками, що й основні засоби загалом	
Пасивна частина основних засобів	
Досліджується за тими ж показниками, що й основні засоби загалом	

Дослідження на основі показників табл. 1 проводиться за основними засобами та їх активною, пасивною частинами для виробничої сфери загалом та окремо для видів економічної діяльності виробничої сфери, промисловості, будівництва, транспорту, галузей промисловості. Дослідження також проводиться для економіки регіону в цілому для наступного порівняння розвитку основних засобів в економіці і у виробничій сфері регіону.

Для проведення аналізу порівняння модернізації виробничої сфери у регіонах необхідно розрахувати узагальнюючий показник, інтегральний індекс. Згідно з попередньо сказаним, інтегральний індекс модернізації виробничої сфери регіону буде мати вигляд:

$$I_{MO3} = \sqrt{\frac{I}{OZ} \times \frac{A_o}{OZ} \times \frac{N_{OZ}}{OZ} \times \frac{L_{OZ}}{OZ} \times \frac{N_{OZ}}{L_{OZ}}}, \quad (1)$$

де I_{MO3} – індекс модернізації основних засобів виробничої сфери регіону;

I – інвестиції в основний капітал виробничої сфери регіону;
 A_0 – оновлена активна частина основних засобів виробничої сфери регіону;
 N_{OZ} – оновлені основні засоби виробничої сфери регіону;
 L_{OZ} – ліквідація основних засобів виробничої сфери регіону;
 OZ – основні засоби виробничої сфери регіону.

Аналогічно до узагальнюючих показників модернізації, можна побудувати інтегральний показник темпів зростання модернізації I_{MOZT} , який буде мати вигляд:

$$I_{MOZT} = \sqrt{\frac{I_I}{I_{OZ}} \times \frac{I_{A_0}}{I_{OZ}} \times \frac{I_{NOZ}}{I_{OZ}} \times \frac{I_{LOZ}}{I_{OZ}} \times \frac{I_{NOZ}}{I_{LOZ}}}, \quad (2)$$

де I_{MOZ} – темповий інтегральний індекс модернізації основних засобів виробничої сфери регіону;

I_I – індекс зростання інвестицій в основний капітал виробничої сфери регіону;

I_{A_0} – індекс зростання оновленої активної частини основних засобів виробничої сфери регіону;

I_{NOZ} – індекс зростання оновлення основних засобів виробничої сфери регіону;

I_{LOZ} – індекс зростання ліквідації основних засобів виробничої сфери регіону;

I_{LOZ} – індекс зростання основних засобів виробничої сфери регіону. На основі змін темпів зростання ліквідації активної частини, пасивної частини, окремих класифікаційних груп можна судити про раціональність управління щодо модернізації основних засобів у виробничій сфері регіону, від цих темпів залежить впровадження інновацій, модернізація.

Як було сказано вище, модернізація виробничої сфери регіону підтверджується зростанням ефективності використання основних засобів. Вплив оновлення основних засобів виробничої сфери на зростання ефективності їх використання можна виміряти з використанням узагальнюючого показника, інтегрального індексу зростання ефективності використання основних засобів:

$$I_{MOZE} = \sqrt{\frac{\Delta R}{\Delta OZ} \times \frac{\Delta E}{\Delta OZ} \times \frac{\Delta F}{\Delta OZ} \times \frac{\Delta PR}{\Delta OZ} \times \frac{\Delta M}{\Delta OZ}}, \quad (3)$$

де I_{MOZE} – інтегральний індекс ефективності використання основних засобів виробничої сфери регіону внаслідок їх модернізації;

ΔR – приріст рентабельності;

ΔE – приріст енерговіддачі;

ΔF – приріст фондівіддачі;

ΔPR – приріст продуктивності праці у виробничій сфері регіону;

ΔM – приріст матеріалівіддачі основних засобів виробничої сфери регіону;

ΔOZ – приріст оновлення основних засобів виробничої сфери регіону.

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз, проведений за обраними показниками напрямків змін основних засобів виробничої сфери регіону протягом обраного періоду часу, дозволяє робити такі висновки:

1. Визначити чи спостерігалась симетрія щодо оновлення та ліквідації основних засобів, їх класифікаційних груп виробничої сфери регіону.

2. Визначити класифікаційну групу основних засобів, частка якої була найбільшою у ліквідованих основних засобах, яка частка найбільше зростала. Якщо частка вартості ліквідованих машин і обладнання та інструментів зростала, становила біля 50%, а частка оновлених машин, обладнання, інструментів теж зростала, становила біля 50%, то можна говорити про зростання модернізації. Згідно висновків економістів-дослідників, зростання частки машин, обладнання, інструментів, засобів транспорту у первісній вартості основних засобів загалом трактується, як вимірник науково-технічного прогресу, модернізації основних засобів.

3. Визначити на скільки відсотків зросли машини і обладнання, транспортні засоби у вартості основних засобів. Наскільки темпи оновлення машин, обладнання випереджували темпи їх ліквідації.

4. Порівнювати розвиток основних засобів виробничої сфери регіонів з використанням запропонованих інтегральних індексів.

Бібліографічний список

1. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс. – [2-е изд.]. – М. : Политиздат, 1961. – Т. 24. – 648 с.
2. Фишер С. Экономика / Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. ; [пер. с англ.]. – М. : Дело-ЛТД, 1993. - 864 с.
3. Макконелл К. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: В 2 т. / К. Макконелл, С. Брю ; [пер. с англ.]. – М. : Республика, 1992. – Т.2. - 400 с.
4. Про Концепцію державної регіональної політики : Указ Президента України від 25 травня 2001 р. № 341/2001 // Офіційний вісник України. – 2001. – 16 лют. (№ 5). – С. 20.

5. Модернізація України - наш стратегічний вибір : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2011. – 416 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/416/>.
6. Glikman P. Rezerwy kapitalu trwalego w Polsce / P. Glikman. – Warszawa: Key Textst, 2000. – 256 s.
7. Логвинов В. Д. Обновление основаного капитала / В. Д. Логвинов // Экономист. – 2002. – № 3. – С. 3-10.
8. Вишневська М. Складові стратегії реформування реального сектора економіки Харківського регіону / М. Вишневська, І. Волик, О. Ястремська // Регіональна економіка. – 2002.– № 1(23). – С. 143-157.
9. Лебедев Ю. Г. Обновление основных фондов черной металлургии: вопросы теории и практики / Ю. Г. Лебедев. - М. : Металлургия, 1990. – 102 с.

Анотація

Досліджено вибір системи показників для проведення аналізу стану, руху, оновлення основних засобів виробничої сфери регіону, та їх складових за абсолютними, темповими показниками. Запропоновано методичні підходи до проведення аналізу порівняння розвитку основних засобів виробничих сфер регіонів за зростанням їх модернізації, ефективності використання основних засобів. Запропоновані система показників та узагальнюючі показники можуть слугувати інструментом аналізу розвитку основних засобів, та використовуватись для управління процесами відтворення основних засобів.

Ключові слова: *основний капітал, основні засоби, виробнича сфера, модернізація, активна частина основних засобів, пасивна частина основних засобів, оновлення основних засобів, інтегральний індекс модернізації, темповий індекс модернізації, індекс зростання ефективності використання основних засобів.*

Аннотация

Исследован выбор системы показателей для проведения анализа состояния, движения, обновления основных средств производственной сферы региона, и их составляющих по абсолютным, темповым показателям. Предложены методические подходы к проведению анализа сравнения развития основных средств производственных сфер регионов по возрастанию их модернизации, эффективности использования основных средств. Предложенные система показателей и обобщающие показатели могут служить инструментом анализа развития основных средств, быть использованы для управления процессами воссоздания основных средств.

Ключевые слова: *основной капитал, основные средства, производственная сфера, модернизация, активная часть основных средств, пассивная часть основных средств, обновление основных средств, интегральный индекс модернизации, темповый индекс модернизации, индекс роста эффективности использования основных средств.*

Annotation

The choice of the system of indexes is investigational for realization of analysis of the state, motion, updating of the fixed assets of productive sphere of region, and their constituents on absolute, rate indexes. The methodical going is offered near realization of analysis of comparison of development of the fixed assets of productive spheres of regions after the increase of their modernization, efficiency of the use of the fixed assets. The system of indexes and summarizing indexes are offered can serve as the instrument of analysis of development of the fixed assets, and used for the management of recreation of basic processes.

Key words: *the fixed assets, fixed assets, productive sphere, modernization, active part of the fixed assets, passive part of the fixed assets, updating of the fixed assets, integral index of modernization, rate index of modernization, index of increase of efficiency of the use of the fixed assets.*